

ПЕРСПЕКТИВНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОГО КЛАСТЕРУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

А.Г. Топов, аспірант¹

Одеський державний аграрний університет

Анотація: *Розглянуто умови створення та функціонування міжгалузевих кластерів. Проведений аналіз відповідності сучасного стану виноградарсько-виноробного підкомплексу в Одеській області умовам створення кластеру. Досліджена можливість горизонтальної інтеграції складових виноградарсько-виноробного підкомплексу за допомогою створення консалтингового центру як складової майбутнього кластеру. Зроблені висновки щодо наслідків створення виноградарсько-виноробного кластеру на території Одеської області.*

Ключові слова: *виноградарство, виноробство, кластер, консалтинг, Одеська область*

Вступ. Створення нових виробничих систем (кластерів) як показує світовий досвід і роботи вчених-економістів є потужним інструментом для стимулювання регіонального розвитку, який може мати вплив через збільшення зайнятості, відрахувань у бюджети різних рівнів, підвищення ступеня оплати праці, стійкості та конкурентоспроможності регіонального виробництва. [1]

Поява кластерів, побудованих на регіональній спеціалізації, сприяла конкурентоспроможності Європи. Більшість економістів відзначають, що території, на яких створюються кластери, стають лідерами світової економіки.

Аналіз останніх досліджень. Аспектам кластерних утворень присвячені роботи вчених: Дідика О.М., Захарченка В.І., Заболотного Г.М.,

---

¹ Науковий керівник – д.е.н., професор, академік НААН України Лупенко Ю.О.

Зубкової К.Ю., Волкової Н.Н., Грищенко А.П., Євтухової С.М., Крисанова Д. Ф., Кропивка М.Ф., Кропельницької С.О., Мазоренка Д.І., Петруняка А.Д., Портера М., Сахна Т.В., Соколенка С.І., Ткачука І.Г., Чернетка С.М. та ін.

Метою даної статті є розгляд перспектив створення виноградарсько-виноробного кластеру на території Одеської області та пошук інструментів для інтеграції підприємств підкомплексу.

Результати досліджень. Засновником власне кластерної теорії в її сьогоdnішньому розумінні став американський економіст, професор гарвардської школи бізнесу Майкл Портер. Він першим найбільш завершено визначив кластер як сконцентровану за географічними ознаками групу взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (наприклад університетів, агентств зі стандартизації, а також торгових представництв) у певних галузях конкуруючих, які поряд з цим ведуть спільну роботу.[3].

Головна теза М. Портера полягає в тому, що перспективні конкурентні переваги створюються не на зовнішніх, а на внутрішніх ринках.

В умовах глобальної конкуренції можливості компаній-одинаків обмежені, тому вони прагнуть виступати з іншими фірмами, державою і наукою єдиним фронтом. Стратегія розвитку кластерів дає переваги компаніям, регіонам, цілим країнам.

Характерними ознаками кластера є:

- максимальна географічна близькість;
- спорідненість технологій;
- спільність сировинної бази;
- наявність інноваційної складової.

Слід відмітити, що основою створення кластеру часто служить територія з особливим місцезнаходженням і природними властивостями. Базовими передумовами можуть бути географічні, природо-кліматичні умови, але не тільки. В межах ситуації територію може вигідно відрізнити

близькість до ринків збуту і капіталу. При цьому вибір спеціалізації кластерів, як правило, має свою історичну логіку. Місцеві ринки на яких вони виникають, нерідко характеризуються яскраво вираженою специфікою попиту.

Відомо, що виноградарство і виноробство потребує досвіду та вікових традицій, знань місцевих особливостей та умов. Кліматичні, соціально-історичні умови створили у південних та південно-західних районах України особливо сприятливі умови для розвитку виноградарства. Наявність тривалого безморозного періоду, достатня теплозабезпеченість, великі можливості в організації зрошення виноградників, дозволяють вирощувати в цих районах найбільш цінні технічні та столові сорти винограду і отримувати високоякісну сировину для виноробної промисловості та столовий виноград високих смакових якостей.

На території південних, південно-західних районів Одеської області є всі підстави для створення Північно-Причорноморського виноградарсько-виноробного кластеру:

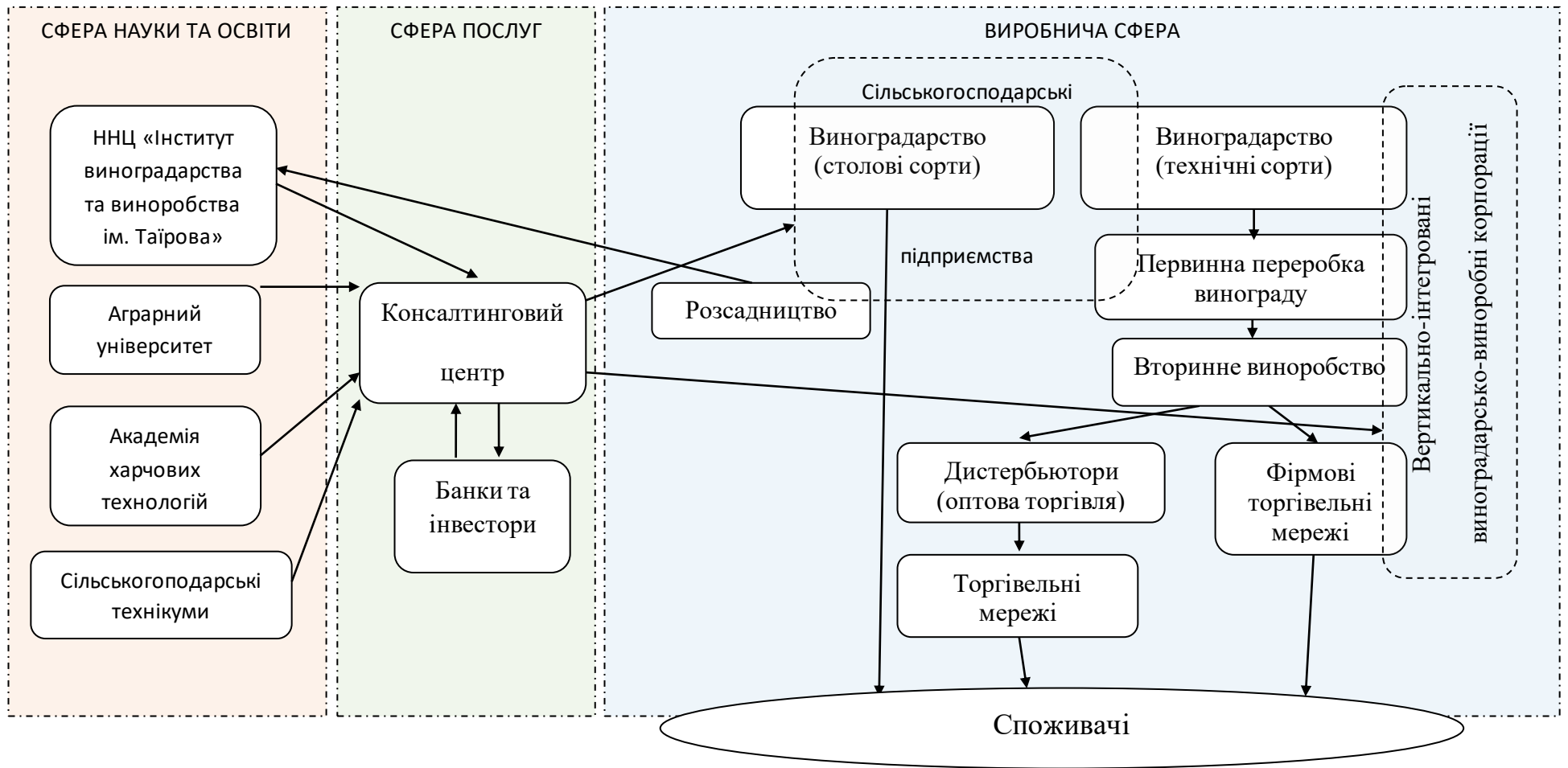
1. Природно-кліматичні – сприятливі умови для вирощування винограду.
2. Висока концентрація виноградних та виноробних підприємств на відносно невеликій ділянці території.
3. Освітньо-наукові. В Одесі розташовані такі наукові та освітні центри як, ННЦ «Інститут виноградарства та виноробства ім. Таїрова, Одеський державний аграрний університет, сільськогосподарські технікуми та ПТУ.
4. Географічні. Близькість до великих міст – ринків реалізації продукції. Через територію Одеської області проходять п'ять міжнародних транспортних коридорів. Безпосередня близькість до великих морських: Одеса, Іллічівськ, Южний та річкових портів: Ізмаїл, Рені, Усть-Дунайський. Додаткові можливості міжнародної співпраці в рамках єврорегіону «Нижній Дунай»

5. Інфраструктурні. Велика кількість фінансово-кредитних установ, наявність аграрної біржі.
6. Наявність великої кількості відповідних професійних кадрів.
7. Культурні. Традиції вирощування винограду та виробництва вина мають на цих територіях глибокі історичні корені. Виноградарство та виноробство нерозривно пов'язано з культурою та традиціями місцевого населення. [2]

Розглядаючи виноградарсько-виноробний підкомплекс Одещини, можна констатувати, що тут є практично всі складові для функціонування відповідного міжгалузевого кластеру. Але фактично за наявності всіх умов якісного розвитку не відбувається. На нашу думку такий стан спричинений відсутністю достатньо тісних горизонтальних зв'язків між підприємствами підкомплексу з одного боку та науково-дослідними і науково-освітніми закладами з іншого.

Для створення умов, щодо посилення взаємодії між суб'єктами виноградарсько-виноробного підкомплексу, поширення інновацій та покращення умов для залучення інвестицій, на нашу думку, необхідно створити виноградарсько-виноробний консалтинговий центр. Такий центр стане основною зв'язуючою ланкою між науковими та освітніми закладами та підприємствами та виробниками. До роботи в ньому слід залучати провідних наукових та освітніх працівників, кращих студентів вищих та середніх навчальних закладів.

До напрямів діяльності центру слід віднести: управлінський, бухгалтерський супровід, консультування з питань техніки технології, маркетингу, бізнес-планування, підбору та підвищенню кваліфікації персоналу. Також до переваг створення такого центру відносяться невеликі затрати на його створення, адже платформою для нього можуть слугувати вже існуючі наукові та освітні центри.

Рис. 1 Перспективна схема виноградарсько-виноробного кластеру Одеської області

В результаті запуску роботи такого центру:

- ✓ підприємства отримають доступ за невеликі кошти (а в окремих випадках і безкоштовно) до професійного консультування щодо наявних перед ними проблем та задач
- ✓ наукові установи – додатковий прибуток та поширення своїх розробок і винаходів,
- ✓ освітні заклади – практичне застосування досліджень науково-педагогічного складу та проходження практики студентів.

Таким чином потенційний консалтинговий центр буде виконувати такі функції:

1. Посередницьку – центр виступає в ролі посередника між науково-освітніми установами, а в перспективі і інвесторами та підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу
2. Стимулюючу – робота центру виступить каталізатором розвитку підкомплексу в цілому за рахунок досягнення синергетичного ефекту від поєднання діяльності підприємств та установ різних галузей чия діяльність, прямо чи опосередковано направлена на виробництво, переробку винограду та виробництво вина.
3. Освітню – стимулювання розвитку освітніх закладів, що готують спеціалістів виноградарів та виноробів, бухгалтерів, економістів, керівників підприємств підкомплексу, фахівців з захисту рослин, тощо. Підвищення якості освіти вищезазначених фахівців за рахунок більш глибокого залучення студентів до практичної діяльності в сфері їх майбутніх професій. Також підвищення професійного рівня працівників підприємств галузі.
4. Інноваційну – сприяння поширенню новітніх розробок вчених, нових технологій та розробок і впровадженню їх на підприємствах, а також стимулюванню нових розробок.
5. Інформаційну – в наслідок концентрації фахівців та науковців які спеціалізуються на питаннях розвитку виноградарських та

виноробних галузей та підприємств покращиться обмін інформацією в середні наукового співтовариства, між ним та виробничою сферою та з'являться передумови для покращення в'язків з іноземними компаніями та науково-освітніми закладами.

Висновки: На території Одеської області присутні практично всі складові для створення виноградарсько-виноробного кластеру, однак взаємодія між підприємствами та установами відповідних галузей залишається на низькому рівні. Створення міжгалузевого консалтингового центру та завершення формування виноградарсько-виноробного кластеру в Одеській області дасть синергетичний ефект: нові конкурентні переваги підприємствам підкомплексу та покращення їх інвестиційної привабливості, активізує роботу науково-дослідних установ, сприятиме більш широкому впровадженню інновацій, підвищить якість освіти, сприятиме активізації наукових досліджень у профільних вищих навчальних закладах.

Література:

1. Грищенко А. П. Методологічні положення та напрямки удосконалення регіонального розміщення й управління агропромисловим виробництвом / А. П. Грищенко // Економіка АПК № 2. 2006 - С. 3-7.
2. Паспорт Одеської області за 2014 рік [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://gue.odessa.gov.ua/pasport-oblast/>
3. Портер М.Ю. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран / Портер М.Ю./ — М.: Международные отношения, 1993. — 896 с.